

Ti dělníci, o něž především jde a se kterými může a musí počítat pokrokové politické křídlo, asi vědí, že cesta dál bude v mnohém tvrdá a bolestná. Mnozí z nich už dobře vědí, s kým mají tu čest a komu dát své hlasy — na sjezdu i ve volbách. Kdo se jednou pořádně spálil, podruhé na lep demagogie „otázek dělnické politiky“ doufejme nesedne.

LL č. 22, 25. července 1968

Ladislav Mňačko

Kto nám zvolil Novotného

V těchto týždňoch a mesiacoch skladá ľud tejto krajiny priam osudovú skúšku vyspelosti a zrelosti. *Prežívame revolúciu ľudskej noblesy*, aká má v dejinách sotva pamätníka. Spoločenské zmeny fundamentálneho významu sa uskutočňujú navonok sotva badateľne. Čo na našej obrode šokuje zahraničného pozorovateľa, je jej vonkajšia neviditeľnosť. Nijaké tanky v uliciach, nijaké vybité výklady, nijaké vzrušujúce pouličné divadlo. Ľudia pracujú, nie lepšie a nie horšie, ako inokedy. Novinár sedí za jedným stolom, možno pri šálke kávy, s jedným s najzlopestnejších vyšetrovateľov, kladie mu otázky — robili ste to? Citíte sa za tie hrôzy zodpovedný? Opytovaný odpovedá — robil som, nerobil som, cítim sa, necítim sa zodpovedný, uvedomujem si, neuvedomujem si... Rozidlu sa, článok vyjde v novinách a čitateľ ešte povi — ten Doubek je aspoň chlap, neváľa vinu na iných, nevyhovára sa, že on nič... Dva národy sedia niekoko večerov pri televízii a počúvajú z úst znalca, ako sme prešetrovali, vyžrali, zanedbali ekonomický potenciál kedysi vyspelého, moderného štátu. Sú to alarmujúce a zarmocujúce fakty, ale ľudia ich počúvajú s akýmsi úľavným výdychom, konečne, no, konečne, že má niekto odvahy to, čo všetci v podvedomí cítia, aj vysloviť...

Všetko, čo sa stalo a deje — nebolo a nie je toho málo — sa odohráva v pokoji, pri zachovaní prísnej legality. Nové vedenie si uvedomuje, že len zachovávanie zákonov, ústavy a rešpektovanie ľudskej dôstojnosti sú trvalými základmi stabilizácie, demokratizácie, dôvery. Trpezlivo, krok za krokom, pripravujú a využívajú zákonné prostriedky na odstránenie takých ľudí zo spolurozhodovania o osudoch tejto krajiny, ktorí by neváhali použiť akýchkoľvek, i tie najbrutálnejšie a najnedovolenjšie prostriedky, aby sa mohli vrátiť k moci a nastoliť hrôzovládnu. Demokratizácia našej krajiny sa týmto striktným zotrvávaním na legalite spomaľuje, ba dokonca riskuje svoju vlastnú kontinuitu, ale ti, čo túto spoločnosť dnes vedú, si uvedomujú, že trpezlivosť dneška je veľkým vkladom do našej budúcnosti. Nechcú, aby im po niekoľkých ro-

koch niekto vyčítal, že sa dopustili ďalších chýb a svinstiev, že šliapali po právach človeka. A národ im rozumie a súhlasí s nimi a má ich rád a vyslovuje im plnú dôveru, takú skutočnú, spontánnu, úprimnú dôveru, akéja sa dnes neteší nijaký súčasný režim, nijaká súčasná vláda na svete. V nedávnej minulosti si mnohý občan povzdychol — kiež by sa v tom parlamente, v ústrednom výbore, kdekoľvek, kde sa o čomsi hľadá, zdvihla aspoň jedna ruka proti! Aspoň jedna! Dnes sa raduje, ak nejaké uznesenie niektorého orgánu prijímú jednomyselne. Verí tej jednomyselnosti, veď sa o nej presviedča všade.

Toto všetko sa odohráva v čase, keď spoza hraníc zaznievajú znervozňujúce skoro výhražné hlasy, keď sa slimačím tempom odsunujú z nášho územia vojská, ktoré tu vonkoncom nemajú čo hľadať, keď okolo nás znie hysterický rev o nástupe kontrarevolúcie, o revizionizme, o slabosti nášho vedenia, o imperialistickým sprisahani proti socializmu, keď sa vyslovujú pochybnosti o úprimnosti našich slov a padajú neskryvané ponuky, že teda, keď si nevieme urobiť s tými „elementmi“ poriadok sami, iní sú ochotní prísť a urobiť ho za nás, lebo nemožno pripustiť, aby sa ČSSR odvrátila od svojej internacionalistickej povinnosti, od ktorej sa tu nikto odvracať nechce, na ktorej, naopak, naše dejinami poučené národy trvajú tuhšie ako kedykoľvek predtým. Nervozita a hystéria nie je v nás, je okolo nás, my sme pokojní, plní dôvery vo vlastný um a vlastné sily. Ľud, ktorý myslí a koná s takovou sebadôverou a rozvahou, dozrel a jeho zrelosť vynikne o to viac, ak si uvedomíme, že sa to, čo sa u nás odohráva, deje v čase brutalizácie svetovej politiky, nihilizácie filozofie a kultúry, v období, keď ako vari nikdy predtým sa stalo trvalým argumentom vysokej politiky násilie a vražda. Práve v takomto čase sa dva malé národy, žijúce v spoločnom štáte, pokúšajú vytvoriť také podmienky pre človeka, aby mohol byť opäť sám na seba hrdý.

A tu, práve tu, pozorovateľa a účastníka tohto vývinu prepadne neodbytné desivá, logickými prostriedkami sotva vysvetliteľná otázka — ako mohol tomuto vyspelému, politicky uvedomelému, realistiky zmýšľajúcemu a humanisticky hlboko citiacemu ľudu vládnut po toľké roky Novotný, človek mimoriadne neschopný a mimoriadne nevhodný na také postavenie, aké dlhý čas zastával? Ako sa uskutočňoval ten výber „najlepších z najlepších“, ktorý vynesol Novotného skoro až k absolútnej moci? Čím tak vynikal? Čím si toto postavenie vyslúžil a zaslúžil? Čo bolo „tajomstvom“ jeho moci? Veď sa ukazuje, že každý z tých stoviek občanov, vystupujúcich dnes v rozhlase, v televízii, na stranách novin, každý z tých neznámych „vedených“ rozumie lepšie problematike našich čias ako ešte nedávno prvý vyvolení!

Za tou prvou nasleduje hneď druhá menej otázka — prečo sme ho my všetci, ktorí sme o ňom

nemali nijaké ilúzie, toľké roky trpeli? Prečo sme tolerovali jeho neschopnosť a obmedzenosť, prečo sme nečinne prizerali, ako neodvratne, so zarýtou vytrvalosťou vedie tento štát a jeho spoločnosť do skazy? To predsa vedel o ňom už dávno každý občan, ktorý rozmýšľal o vývine tejto krajiny a príčinách jej ťažkosti. A najmä to o ňom museli vedieť tí, čo boli s ním skoro v každodennom styku. Netreba im to veľmi vycítať, celý národ žil v schizofrenickej situácii, tváriac sa, že disciplinované uskutočňuje Novotného „politiku“, a robil pritom svoje, neraz celkom opačné.

Dnes je dosť ľudí, ktorí sa naivne a nevinne znejúcim hlasom pýtajú — kto ho ta vlastne dosadil? Kto ho zvolil? Nerobme si ilúzie a nevyhovárjame sa na povestného súdruha „Sa“ tam, kde sa to nemá. Volili sme ho. Volili sme ho všetci. Pamätám sa na posledné voľby do parlamentu. Bol som v ten deň v západných Čechách. Poslanec do národného zhromaždenia, do KNV a ONV, ktorého som tam mal voliť, bol pre mňa celkom neznámy človek. Uvedomoval som si jedno — vhodit' kandidátku značilo volit' Novotného. Po celý ten deň som si nahováral: nepôjdem, nevhodím! O pol šiestej som šiel a vhodil. Prečo? Zo zbabelosti? Ja som si v tých rokoch dovoľoval iné kúsky než nevhodenie kandidátky. Vzhľadom na to, že som nebol vo svojom obvode, by sa sotva niekto bol dozvedel, že som neodvolil. Napokon v Bratislave sa ma nikto neopýtal, či som volil a kde som volil. Až taká kontrola nebola možná. Volil som kandidátov parlamentu, do KNV a ONV, o ktorých som nevedel nič. Vedel som len to, že volím jediného kandidáta, ktorého poznám, Novotného. To som vedel a to vedel vari každý, kto šiel k urne. Nech sa tento ľud, ktorý dnes ukazuje takú vyspelosť a prezieravosť, nevyhovára, že to nevedel. Anketa usporiadaná televíziou v minulých dňoch, keď sa reportéri pýtali náhodných chodcov „Poznáte svojho poslanca?“ — je toho dôkazom. Z mnohých odpovedí zneli okrem jednej všetky rovnako — nepoznám. Volili sme teda poslancov, o ktorých sme nevedeli nič, ktorých sme nikdy nevideli, nikdy nepoznali, ktorí sa nám nikdy nepredstavili. A vedeli sme, cítili, že práve voľbou týchto svojich neznámych zástupcov, vybratých zhora, dávame hlas Novotnému.

Pocitmi jednotlivca sa nemá vysvetľovať spoločenský jav. Príčiny, prečo ten ktorý z nás „volil“, sú iste mnohoraké. Tu môžem hovoriť len o svojich. Rozmýšľal som vtedy — som člen strany. Stranická disciplína žiada odo mňa odosobniť sa. Novotný nie je napokon strana... Bol to jeden z posledných aktov sentimentálnej disciplíny, ktorému som sa podvolil. A so mnou, o tom som presvedčený, státisíce iných, ktorí mysleli na to isté. A aj tí, čo zmýšľali inak, čo povedali — vhodíš, nevhodíš, tým sa nič nezmení, podliehali tej istej straníckej či občianskej sentimentálnej disciplíne. Okrem mnohých iných vysvetlení je

táto jedným z tamojších Novotného moci.

V podstate nešlo o nič inšie ako o pradávny vzťah poddaného k vrchnosti. Novotný nevyknil ničím, čo by ho oprávňovalo vládnuť takému ľudu, ako je náš. Ale raz tu bol — stal sa ním celkom náhodou v čase, keď sa rozdeľovali mocenské pozície v byrokratickom režime — prvým tajomníkom strany. Stal sa ním preto, lebo mal povest' svedomitého byrokrata a vtedy, keď sa po Stalinovej a Gottwaldovej smrti zdalo, že funkcia prvého tajomníka bude niečím ako správcovstvom straníckej administratívy. Z troch čelných funkcionárov v SSSR po odstránení Beriu sa zdal N. S. Chruščov najmenej významný, Malenkov s Molotovom mu prisúdili funkciu administrátora strany. Analogické dôvody viedli k voľbe dovtedy nevýznamného Novotného za prvého tajomníka KSČ. Mocenská úloha mala vtedy pripadnúť Zápotockému a Širokému. Novotného autorita rástla s rastom Chruščovovej moci. Tak, bez osobnosti, sa upevňovala autorita funkcie, kresla. Nezáležalo na tom, kto a aký v ňom sedí. Kreslo bolo nedotknuteľné, všemocné, rešpektované. Vládli nám byrokratické kreslá, nie ľudia. Keď sa Zápotockého po smrti rozdelená moc opäť spojila v rukách jedného človeka, bola Novotného moc neotrasiteľná.

Novotný sa zdal prezidentom za čudných okolností, ktoré by sa mali objasniť práve dnes, v týchto dňoch. Ešte v noci pred voľbou „distribuovali“ stranícke sekretariáty narychlo rozmnožený portrét Širokého, jeho voľba sa zdala betónovou vecou. Novotného nám zvolil za prezidenta Nikita Chruščov. Rozhodnutie o tom prišlo v noci pred voľbou z Moskvy. V pozadí je jedna z bezpečných intríg Václava Kopeckého. Ale to je vedľajšie, Novotný sa stal tým, čím potom dlhé roky bol. Hlavným kreslom medzi kreslami. O niečo šikovnejší človek, pritom vonkoncom nie génius, by sa bol na ňom udržal až do smrti. Podporoval ho, musel ho podporovať celý byrokratický aparát, v skutočnosti jediný nositeľ moci v štáte. Od komunistu, člena strany, sa vyžadoval bezpodmienečný rešpekt k funkcii prvého tajomníka na kto-rejkoľvek úrovni. Kto sa ozval proti vedeniu straníckej organizácie v závode či v úrade, letel, alebo mu tak osladili život, že sa rozhodol odísť sám. Proti tomuto ortielu nebolo odvolania. Byrokracia neznáša kritiku ani slovo odporu. Národ sa skladal z kresiel a z poddaných.

Tak sa v socialistických podmienkach vývinu zahniezdil u nás, v krajine s hlbokými demokratickými tradíciami, systém anonymnej moci byrokracie, aparátu, ktorý tu stál nad ľuďom a proti ľudu. Občan bol odsúdený na jedinú rolu. Odobrovať všetko, čo prišlo zhora, tleskať každej nedomyšlenosti a hlúposti. To však značilo trvale znásilňovať sám seba, svoje myšlienky, mať dve tváre.

Stýkal som sa v tých rokoch s ľuďmi najrozličnej-

ších odborov, v najrozličnejších kútoch tohto štátu. Sedel človek s tromi profesormi, inžiniermi, lekármi, robotníkmi, sedel s nimi pri pive, vo vlaku, v kaviarni, v čakárni — mňa vždy prekvapilo, ako ľudia hlboko a presne rozumujú problémom, ako vedia, kde a prečo to viezane a vedia aj východisko. Ale počť tých istých ľudí na schôdzi, teda „oficiálne“, bolo vždy prekvapením. Kvákali, ako sa kvákajú má, ako sa patrí, ako sa jedine smie. Po celé roky som sa stýkal s jedným z najvyššie postavených ľudí v tejto krajine, ktorý mal pre Novotného len jeden titul — ten blbec. Ale týždeň čo týždeň si z titulu svojej funkcie chodieval k nemu po direktívy, čo a ako má realizovať. „Ten blbec“ ho nejednen raz postavil do pozoru ako soplavého chlapca v skautskom oddiele. Človek, u ktorom je reč, mal ďaleko od zbabelosti, patril k tým odvážnejším, neraz riskoval, neraz sa vzoprel, neraz, vo vážnych veciach, konal podľa vlastného rozumu, vedomý si, že si pôjde opäť na hrad po výprask. A predsa rešpektoval autoritu kresla. V kresle mohol sedieť blbec, ale to na jeho posvätnosti nič neuberalo.

Takto dirigovaný socializmus sa nemohol vyvinúť inak ako proti človeku. Socializmus kfdla vedeného „dobrým pastierom“ a stráženého Dunčami z bezpečnosti. Akýsi druh prírodnej rezervácie, v ktorej sa povoľuje odstrel „chorých“ jeleňov. Delenie na „zdravé“ nemyslenie a prašivé myslenie. Od komunistu, od toho istého, sa žiadalo spievať „druhé Tito oj druhé Tito“, neskoršie skandovať „krvavý pes“ a ešte horšie zhltnúť „drahý súdruh Tito“. Kto nespieval, keď sa ešte spievalo? Prašivý. Kto neskanďoval, keď sa skandovalo? Prašivý. Kto sa zamýšľal nad ohromením druhého súdružstva? Prašivý. Kto bol proti Slánskemu do roku 1952? Prašivý. Kto bol proti tomu, čo sa so Slánskym neskoršie stalo (nahradit' možno ľubovoľným zo známych mien)? Prašivý. Pripomína to ten vtíp o troch v zemľanke za polárnym kruhom. Jeden sa pýta druhého: „Prečo si tu?“ „Pre Ivanova.“ „Čo, ty si bol proti Ivanovovi?“ „Nie, ja som bol za Ivanova.“ „A ty si tu prečo?“ „Tiež bol Ivanova.“ „Aj ty si bol za Ivanova?“ „Nie, ja som bol proti Ivanovovi.“ „A ty, obracajú sa ti dvaja na toho tretieho, „prečo si tu?“ „Tiež bol Ivanova.“ „Čo, bol si za Ivanova či proti?“ „Ja som Ivanov.“

Vtíp? Iba vtíp? Na spoločnej lavici obžalovaných s Rudolfom Slánskym, to sa dá dokázať, sedeli takí, čo boli proti Slánskemu, spolu s takými, čo boli za neho. A to je už prišibeničný vtíp!

Dnes sa mnohí pokúšajú tento priam prizračný vývin vysvetľovať importom. Importovaný model . . . možno, ba iste, tu bol exportér, ktorý mal záujem predať ho. Ale nemýľme sa, boli sme vtedy ochotnými importérmi! Boli dokonca časy, keď dopyt prerastal ponuku! Ukážte mi komunistu — nebudem tým všetkých, čo nosia legitímáciu strany, myslím tým najmä komunistov — ktorý až do určitého času (u každého

individuálne dlhého) nesúhlasil vrelo so všetkým, čo robilo a uskutočňovalo vedenie strany! Pravda je, že s tým, čo sa u nás robilo, súhlasili, neraz veľmi úprimne, aj neskoršie obeť; do tých čias, kým sa obetami stali, a niektorí ešte aj potom, keď „stade“ vyšli. To platí skoro bez výhrad, a ak pre túto vinu komunistov za všetko čo sa stalo, existuje nejaké ospravedlnenie, je len jedno — neskúsenosť. Nevedeli sme, čo je to vládnuť, preto sme hľadali vzory. Museli sme? Tito — iste s nemalým rizikom — nemusel. Pravda je, že sme viac chceli, než museli. Preto, skôr ako o importe, treba hovoriť o „licenčnej výrobe socializmu“ u nás. Je tu už dokument, jeden z najvážnejších, ktorý túto tézu potvrdzuje. Expertízu v bezpečnosti sme žiadali my, vedenie našej strany. A to iste nie s úmyslom pripravovať justičné vraždy! Veď, pravdepodobne jedným z hlavných iniciátorov tohto pozvania bol sám Slánsky!

Roku 1963 som napísal v dosť známom pamflete Nočný rozhovor tieto slová, vložené do úst úradne puncovanému bláznovi: „Ukážte mi človeka, ktorého nikto nedokopal, neurazil, krivo neobvinil, komu nikto neotrávil nadlho život a ja zahodím svoju bláznovskou legitímáciu. Ale takého niet . . .“

Je to plná pravda? Nie, nie je, dá sa obrátiť, dá sa povedať aj tak — ukážte mi človeka, ktorý nikoho nedokopal, neurazil, krivo neobvinil . . . — takých, treba priznať sa, je viac ako tých prvých, ale tiež mizivo málo!

Sklamem tých, čo po tomto dlhom úvode očakávajú jediný záver, ten, že socializmus dokázal svoju životaneshopnosť a historickú neoprávnenosť. Komunizmus prežíva hlbokú krízu v medzinárodnom i lokálnom meradle. Ale komunizmus — a práve udalosti v ČSSR sú toho aktuálnym dôkazom — je zatiaľ jediné hnutie v histórii ľudstva, ktoré spoznalo situáciu, v akej sa nachádza, a pokúša sa o dlhú, riskantnú a ťažkú cestu zo závozu, pokúša sa z vnútorných popudov zabrániť degenerácii, katastrofe, možno v hodine dvanástej, ale nie po nej. Stačí vari konštatovať, že hlavná filozofická, ideologická a po dlhé storočia monopolná mocenská internacionálna sila, cirkev katolícka, sa zatiaľ bezúspešne pokúša o svoj XX. zjazd. Rehabilitácia Clementisa vyznieva tragicky a otrasne. Rehabilitácia Galileia už len trápne a smiešne. To nie je volanie, že aj ten druhý je zlodej. to je konštatovanie, že niet alternatívy. Niet výberu. Tu sa môžem cítiť zatažený vinou, ale nemusím sa týmto pocitom dať bezmocne vláčiť, dostáva sa mi aktívnej príležitosti napraviť, čo sa napraviť dá, čiže pripraviť pôdu pre socializmus, ktorý bude pre človeka a nie proti nemu. Protest poučených tu dosiahol výsledky, vlastne, prinajmenšom, možnosť výsledkov. Tento protest teda mal význam. Ak to nespäckáme — a to by sme sa už sotva mohli vyhovárať na niekoho iného — máme príležitosť ukázať svetu čosi, po čom zatiaľ túži. Je

naozaj hrubou urážkou, ak toto naše hnutie nazývajú tí, čo by nám mali rozumieť, kontrarevolučným nástupom. Tu je len málo ľudí, ktorí chcú čosi inšie než socializmus. Len nikomu nie je jedno, aký bol, aký je a aký má byť a bude. Táto ohromná, osudová zmena, táto revolúcia vzbúrenej morálky a potláčaného práva sa odohráva bez facky, už vôbec nehovoriac o slzotvornom plyne či o tankoch v uliciach. V USA poslali za verejné hlásenie svojho presvedčenia na päť rokov do žalára skvelého človeka a vzácného lekára skoro v tom istom čase, keď mi československý minister vnútra vrátil štátne občianstvo. Sme dnes jednou z veľmi mála krajín na svete, kde sa pre názory nezavára, a to napriek tomu, že sa tu odohráva rozhodujúci boj o bytie a nebytie suverenity, štátnosti, existencie. Tí, čo nám nerozumejú, lepšie povedané: rozumiť nechcú, kričia, že je to naša slabosť. Nechápu, že tolerancia nie je príznakom slabosti. Slabí, napadnutelní, zraniteľní, ohrození sme boli vtedy, keď sme sa báli konfrontácie názorov, keď sme zatvárali, upodozrievali, keď ministrom vnútra bol „generál strach“ a ministerským predsedom — „maršal nedôvera“.

Kritici našej veci obrátili hodnoty hore nohami. Vyhovoval im Novotný, ktorý socializmus trvale a so zvláštne vyvinutým talentom diskreditoval a ničil, upodozrievajú Dubčeka (myslím tým na celé vedenie), ktorý získal pre socializmus dôveru združujúcej väčšiny národa a ktorý stojí pred priam sifyzovskou úlohou napraviť, čo „dobrý Novotný“ pokazil. Upodozrievajú nás z „Maďarska“ a nevidia, že tu už niet Rákossiho, že odišiel prv, kým sa situácia vyvinula až tak ďaleko. A ani nemusel ujsť na Krym, žije tu podľa zákona a jeho postavenie je postavením občana v podmienkach prísnej legality, pokiaľ túto legalitu môže zaručiť ním samotným depurované a pošliapané právo.

To všetko tu už bolo. To všetko sme už raz počuli, a nielen počuli, ale aj veľmi nahlas kričali. O skaze socializmu v Juhoslávii. Socializmus v Juhoslávii prežil svoju skazu o dvadsať rokov a zdá sa, že ju prežije aj v ďalších desaťročiach. Novotného socializmus by vlastnú skazu, ktorá bola veľmi blízka, nebol prežil. Možno už v nijakej podobe. Ale možno je ten krik o niečom celkom inom? Možno o tom, že je (podľa určitých predstáv) neprípustné nahrádzať a vymeniť autoritu kresiel autoritou človeka?

Neviem. Ešte sa nič definitívneho nestalo. Ani u nás, ani s nami. Zatiaľ len — bez nás...

Kultúrny život č. 30, 26. júla 1968

Poselství občanů předsednictvu Ústředního výboru Komunistické strany Československa

Soudruzi,

píšeme vám v předvečer vašeho setkání s politbyrem ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu, na kterém budete jednat o osudu nás všech. Jako už mnohokrát v historii lidstva, bude o životní cestě miliónů rozhodovat několik mužů. Je to těžké a chceme vám to ulehčit svou podporou.

Dějiny naší země v posledních staletích jsou dějinami nesvobody. S dvěma krátkými přestávkami jsme byli odsouzeni utvářet svou národní existenci ilegálně, několikrát jsme stáli na pokraji záhuby. Proto naše národy tak horoucně pozdravily demokracii, kterou nám přineslo osvobození v roce 1918. Byla to neúplná demokracie, protože nepřinesla svým občanům politickou ani sociální jistotu. A přece to byla v první řadě dělnická třída, která ve dnech Mnichova nekonkrétněji manifestovala své odhodlání ubránit svůj stát před zkázou. Tím dychtivěji pozdravily naše národy socialismus, který nám přineslo osvobození v roce 1945. Byl to neúplný socialismus, protože nedal svým občanům občanskou ani tvůrčí svobodu. My jsme ji však úporně hledali a začali nalézat po lednu tohoto roku.

Nadešel okamžik, kdy se naše vlast po staletích stala opět kolébkou nadějí, nikoli pouze našich. Nadešel okamžik, kdy můžeme podat světu důkaz, že socialismus je jediná skutečná alternativa pro celou civilizaci.

Očekávali jsme, že tuto skutečnost přivítá se sympatií především celé socialistické společenství. Místo toho jsme obžalováni ze zrady. Dostáváme ultimata od soudruhů, kteří každým vystoupením víc a více prokazují neznalost našeho vývoje a naší situace. Jsme obviňováni ze zločinů, které jsme nespáchali. Jsou nám podkládány úmysly, které jsme neměli a nemáme.

Visí nad námi hrozba nespravedlivého trestu, který, ať by měl jakoukoli podobu, zasáhne jako bumerang i naše soudce, zničí naše úsilí a především tragicky poskvěrní myšlenku socialismu všude na světě a na dlouhou řadu let.

Soudruzi,

je vašim historickým úkolem zabránit takovému nebezpečí! Je vašim posláním přesvědčit vedoucí představitele KSSS, že obrodný proces v naší zemi musí být doveden do konce tak, jak to odpovídá záj-